

NATUURBESCHERMINGSRAAD

Natuurwetenschappelijke Co

SECRETARIAAT: UTRECHT - LUCAS BOLWERK

A f s c h r i f

NATUURWETENSCHAPPELIJK ARCHIEF

DOSSIER : AA GOALG 6781

CODE :

CODE :

CODE :

CODE :

CODE :

Nr. 70566

Bericht op:

Onderwerp:

R.V. Aalten-(Gld.).446

Aan de

Cultuur, Recreatie en

Natuurwetenschappelijk Werk

Steenvoordelaan 370

37475 s w i j k. (ZH)

Bijlagen: 1 kaart

UTRECHT,

11 september 1970.

(Voorlopig advies 14 oktober 1968, nr.68449)

Op grond van het bezoek dat de leden De Voogd en De Jonge van de voormalige Landschapscommissie, met de landschapsconsulent van het Staatsbosbeheer, en de leden van de Natuurwetenschappelijke Commissie Rutten en Van Oosten, met de heren Ir.Bakker en Aukes van het Staatsbosbeheer en de heren Ir.Burgers en Ir.Koopman van de Cultuurtechnische Dienst, respectievelijk op 6 april en 3 juni 1966 aan het bovengenoemde ruilverkavelingsobject brachten, berichten wij U het volgende.

Dit ruilverkavelingsobject wordt volledig begrensd door de gemeentegrens van Aalten, in het zuiden tevens rijksgrens. In het gebied liggen slechts twee wooncentra, de dorpen Aalten en Bredevoort. Overigens wordt het grotendeels ingenomen door buurtschappen van het typische Achterhoekse oude hoevenlandschap (Barlo, Dale, Lintelo, IJzerlo, Heurne, Haart), gekenmerkt door verspreid liggende oude boerenhoeven in een zeer afwisselend oud cultuurlandschap van bultessen op de hogere zandige gronden, temidden van in doorgaans kleine percelen liggend grasland op de lagere gronden (gley- en lage humuspodzolgronden), met nog vrij veel houtgewas in de vorm van bossen en bosjes, houtwallen, houtsingels, hagen en lanen. Sprekend is daarbij vooral de harmonie tussen het gebruik en de natuurlijke gesteldheid van de bodem. De vaak zeer schilderachtige boerenhoeven zijn veelal eigendom van "scholteboeren", die in het algemeen gesteld zijn op enig bosbezit. Verscheidene eigendommen van deze scholteboeren zijn gerangschikt onder de Natuurschoonwet.

In het noordwesten van het ruilverkavelingsblok bevindt zich een met het hierboven beschreven oude cultuurlandschap sterk contrasterend ontginningsgebied, "Het Goor", vnl. bestaande uit laaggelegen graslanden, dat zich, dank zij de kleinschalige opzet, in de loop der jaren tot een aantrekkelijk landschap met een eigen karakter heeft ontwikkeld.

Nr. 70566 bladzijde 2 d.d. 11 september 1970.

Het ruilverkavelingsblok wordt doorsneden door de gekanaliseerde Slingerbeek met de daarin uitmondende Schaarsbeek en de eveneens gekanaliseerde Keizersbeek; het bevat bovendien nog een aantal kleinere, grotendeels genormaliseerde en ten dele tot sloten vergraven beekjes, restanten van de talrijke meanderende beekjes, die eertijds door de laagten stroomden.

Door zijn grote afwisseling bezit het gebied een rijke vogelstand, terwijl de houtopstanden een refugium voor verscheidene plantesoorten vormen.

Onze commissie stelt prijs op het behoud van de volgende terreinen op grond van hun natuurwetenschappelijke en/of landschappelijke betekenis. Zij zijn hieronder en op de bijgevoegde kaart met de nummers 1 t/m 9 en I t/m IX aangegeven.

1, I. "Het Goor" (gem. Aalten).

Het Goor is zowel botanisch en ornithologisch als landschappelijk van grote betekenis. Het bestaat uit talrijke kleine rechthoekige percelen weiland en hooiland, omgeven door meer of minder dichte hagen en houtsingels; in hoofdzaak in het zuidwesten bevinden zich enkele moerasbosjes. Het wordt doorsneden door een net van onverharde, merendeels lange, vrijwel rechte, ongeveer parallel verlopende wegen, verbonden door enige dwarswegen. Midden tussen deze evenwijdige wegen lopen lange rechte sloten, met, vooral in het zuidwesten, dwarssloten op de perceelscheidingen; de meest noordoostelijke van de reeks van parallelle wegen, de Zilverbekendijk, wordt begeleid door de Veengoot, een genormaliseerde voortzetting van de Zilverbeek. Behoudens een boerderij in de zuidwestrand aan de Lage Wolboomsdijk is bebouwing in Het Goor geheel afwezig.

De hooilanden zijn plaatselijk rijk aan plantesoorten: o.m. Kamgras, Rood Zwenkgras, Reukgras, Scherpe Boterbloem, Veldzuring, Pinksterbloem, Koekoeksbloem, Moerasrolklaver, Kleverig Walstro, Moerasvergeetmijniet, Pitrus, Zeegroene Muur, Gewone Zegge, Ruige Zegge, Geknikte Vossestaart, Thijmbladereprijs, Liggende Vetmuur, Moeraswalstro, Snavelzegge, Waterbies, Watermuur en Mannagras.

De hagen en houtsingels bestaan voornamelijk uit Zwarte Els, Wilgen, Gelderse Roos, Populier, Lijsterbes, Zomereik en soms Hondсроos, met in de ondergroei o.a. Bitterzoet, Kleine Watereppe en Melkeppe.

In de sloten komen o.m. Gewone Waterranonkel, Waterviolier, Watermunt, Holpijp en Lidrus voor.

Nr. 70566 bladzijde 3

d.d. 11 september 1970.

In de broekbosjes bestaat de vegetatie o.a. uit Zwarte Els, Wilgen, Gelderse Roos, Aalbes, Eenstijlige Meidoorn, Vuilboom, Zachte en Ruwe Berk, Lijsterbes, Zomereik, Framboos, Bramen, Bitterzoet, Uitgerokte Zegge, Wijdaarzegge, Wolfspoot, Wederik, vrij veel Kleine Valeriaan, Kale Jonker, Engewortel, Moeraswalstro, Melkpeper, Tormantil, Fioringras, Bosveldkers, Schaduwigras en Boompjesmos.

Het Goor vormt een belangrijk broedgebied van diverse soorten weidevogels, zoals Wulp, Grutto en Kievit, en zangvogels, zoals Gele Kwikstaart, Fitis, Tjiftjaf, Geelgors en Wielewaal, terwijl er in de trektijd honderden Kramsvogels, Koperwieken, Grote Lijsters en Sijsjes vertoeven.

Het ligt in de bedoeling in ruilverkavelingsverband de winter-grondwaterstand in het gebied iets te verlagen, drie van de evenwijdige wegen, t.w. de Lage Wolboomdijk, De Villekesdijk en de Hagendijk, te verharden en de twee tussenliggende wegen te laten vervallen. In enkele gevallen zullen twee te kleine percelen worden samengevoegd met opoffering van de scheidende haag of houtsingel. Het karakter van het heggenlandschap als geheel zal hiermede niet of slechts weinig worden aangetast. Minder gunstig is evenwel het plan in Het Goor een tiental boerderijen, die elk een bedrijfsgrootte van ca. 25 ha zullen krijgen, te stichten. Realisatie van dit plan zal ongetwijfeld de natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarde van het gebied sterk doen dalen.

Onze commissie acht het derhalve van het grootste belang, dat het meest waardevolle, zuidwestelijke deel van Het Goor, volgens de op bijgevoegde kaart aangegeven begrenzing, volledig intact wordt gelaten; boerderijbouw, verharding van wegen, slechting van hagen of houtsingels en verlaging van de grondwaterstand dienen hier geheel achterwege te blijven. Voorts ware er zorg voor te dragen, dat in het overige deel van Het Goor het huidige besloten karakter, zoveel als enigszins mogelijk is, wordt bewaard.

2,II. Boscomplex ten zuidwesten van Het Goor (gem. Aalten).

Dit complex is geomorfologisch en landschappelijk van betekenis.

Het bos is gelegen op een gedeelte van een dekzandrug, die zich verder uitstrekt zowel naar het zuidoosten als, buiten het ruilverkavelingsblok, naar het noordwesten, waar het bos aansluit bij het natuurreservaat "De Vennebulten". Naar het noordoosten gaat dit gedeelte van de dekzandrug op zeer korte afstand over in de vochtige graslanden van Het Goor. Het bos behoort tot de droge vorm van het Eiken-Berkenbos en bevat veel ingeplant naalddhout.

De grenszone met terrein 1 ware zoveel mogelijk intact te laten.

Het complex komt voor op de lijst van meldingsgebieden.

3. "'t Klooster" (gem. Aalten).

Dit terrein is botanisch en ornithologisch van grote betekenis.

Het wordt grotendeels ingenomen door gemengd bos van opgaand loof- en naaldhout, met o.a. Zomereik, Beuk, Haagbeuk, Esdoorn, Hazelaar, Zoete Kers, Vlier, Hulst en Lijsterbes en een soortenrijke ondergroei van o.m. Klimop, Kamperfoelie, Framboos, Lievevrouwebedstro, Blanke Sleutelbloem, Heksenkruid, Kruipend Zenegroen, Wederik, Uitgerecte Zegge, Wijfjesvaren, Mannetjesvaren, Nagelkruid, Helmkruid, Bosanemoon, Witte Klaverzuring, Stekelvaren, Valse Salie, Blauwe Bosbes en Vingerhoedskruid.

Het bos vormt een broedterrein van verscheidene vogelsoorten, zoals Zwarte Specht, Tuinfluiter, Zwartkop, Fitis, Tjiftjaf, Fluiter, Bonte Vliegen-vanger, Boomkruiper, Vink en Wielewaal.

Door het gebied stroomt een nog helder, meanderend beekje met hier en daar fraaie steile oevers.

De huidige waterhuishouding dient te worden gehandhaafd, de beekloop intact te blijven.

4. Loofbosje ten zuiden van 't Klooster, ten westen van "Leemhorst" (gem. Aalten).

Dit bosje is vooral botanisch van belang.

Het bestaat uit opgaande Zomereiken, met o.a. Hazelaar, Zure Kers en Lijsterbes; in de ondergroei komen zeer veel Klimop en Witte Klaverzuring voor, verder o.m. Framboos, Bramen, Kamperfoelie, Drienerfmuur, Vingerhoedskruid en op een kaalkapterrein Stekelvaren, Dagkoekoeksbloem en Wilgeroosje.

5. Bosje ten zuiden van 't Klooster, ten oosten van "Leemhorst" (gem. Aalten).

Dit bosje is eveneens vooral botanisch van betekenis.

Het noordelijk deel bestaat uit opgaand eikenbos, met Zomereik, Hazelaar, Zoete Kers, Hulst, Vuilboom en verspreid ingeplante Lariks, en in de ondergroei Framboos, Klimop, Witte Klaverzuring, Veelbloemige Salomonszegel, Stekelvaren, Dalkruid, Blauwe Bosbes en Vingerhoedskruid.

Het iets grotere, zuidelijk deel wordt ingenomen door een moerassig terrein, gedeeltelijk nog met open water, dat zich kennelijk heeft gevormd in lang geleden gegraven leemkuilen. In de vegetatie worden o.m. aangetroffen

Nr. 70566 bladzijde 5 d.d. 11 september 1970.

Bitterzoet, Grote Brandnetel, Uitgerekte Zegge, Wolfspoot, Wederik, Liesgras, Biezeknoppen, Snavelzegge en het Veenmos *Sphagnum cuspidatum*. Het optreden van Veenmos en diverse verlandingsstadia wijzen op een natuurlijke ontwikkeling tot moerasbos.

De huidige waterhuishouding dient te worden gehandhaafd.

6. Complex bossen, hagen en moeras ten zuiden van Bredevoort (gem. Aalten).

Het complex is botanisch interessant.

De bossen bestaan gedeeltelijk uit naaldbout, gedeeltelijk uit op rabatten gelegd loofbos. In het naaldbos komt plaatselijk de Breedbladige Wespenorchis voor, in het overige gebied worden op vochtige tot natte plaatsen o.a. Riet, Gele Lis, Kattestaart en Moerasspirea aangetroffen.

Het complex komt, tezamen met "'t Loohuis", voor op de lijst van meldingsgebieden.

7. "'t Loohuis" (gem. Aalten).

Dit terrein is ten dele botanisch van belang.

Het wordt grotendeels ingenomen door dennebos, waarin een verlandend oligotroof vennetje is gelegen, met o.a. Witte Snavelbies, Veenpluis en Snavelzegge.

Het terrein is eigendom van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

8. Boscomplex ten zuidwesten van Aalten (gem. Aalten).

Het bos is botanisch en ornithologisch van betekenis.

Het behoort tot het Viooltjes-Eikenbos. Het bestaat uit o.a. Zomereik, Lijsterbes en Vuilboom; gedeelten zijn ingeplant met naaldbout en Amerikaanse Eik. In de ondergroei worden o.m. aangetroffen Bramen, Kamperfoelie, Rivinus' Viooltje, Lelietje van dalen, Valse Salie, Veldbies, Dubbelloof, Dalkruid, Hengel, Blauwe Bosbes en Molinia.

Het bos vormt een broedterrein van diverse soorten zangvogels, w.o. Nachtegaal, Fitis en Tjiftjaf.

Het terrein is opgenomen in de lijst van meldingsgebieden.

9. Bossen bij "De Zoere" (gem. Aalten).

Deze bossen zijn botanisch van enige betekenis.

NATUURBESCHERMINGSRAAD
Natuurwetenschappelijke Commissie

Nr. 70566 bladzijde 6 d.d. 11 september 1970.

Ze bestaan uit loof- en naalddhout. De loofhoutgedeelten zijn restanten van het natuurlijke Eiken-Berkenbos met een ondergroei van Adelaarsvaren. De bossen komen voor op de lijst van meldingsgebieden.

I. zie 1.

II. zie 2.

III t/m IX. Deze complexen zijn van grote landschappelijke waarde als buitengewoon fraaie voorbeelden van het voor dit gebied karakteristieke oude hoevenlandschap. Complex V omvat de terreinen 3, 4 en 5, in complex VII ligt terrein 8, in complex IX het object 9.

Ten slotte moge worden opgemerkt, dat grote betekenis moet worden toegekend aan het behoud van het algemene karakter van het oude hoevenlandschap in zijn geheel, o.m. door alle verspreide bosjes, hagen, houtwallen en houtsingels zoveel mogelijk te sparen en een eventuele verharding van landwegen tot het uiterste te beperken.

Namens de Natuurwetenschappelijke
Commissie,

w.g. J.C.van de Kamer

w.g. J. Wilcke

(Prof.Dr.J.C.van de Kamer)
voorzitter

(Dr. J. Wilcke)
secretaris

Landschap r.v. Aalten.

Het landschap in de ruilverkaveling Aalten maakt deel uit van het Aalterhoekse dekzandlandschap. Dit zwak golvende dekzandlandschap geeft een afwisseling te zien van droge, vochtige en natte gronden. Midden door het gebied loopt een glaciële storingszone, die zich uitstrekt van Aalten richting Eibergen. Hier vindt men de grootste essen van het gebied.

Ten westen van deze zone vindt men dekzand als opvulling van diepe depressies, ten oosten dekzand op plateaus.

Het gebied als geheel helt van oost naar west af.

De kern van het gebied wordt gevormd door Aalten, dat aan de rand van een grote es ligt, in een becht van de Boven Slinge, de voornaamste beek in deze streek. Rond genoemde es liggen een aantal kleinere essen met de buurtschappen Barlo, Dale, Heurne, IJserlo en Lintelo. Men treft hier zeer fraaie, oude hoevenlandschap met zijn kronkelende weggetjes, grillige perceelsvormen, zijn niveau-verschillen en snelle opvolging van percelen bouwland, grasland en hakhout. In het gehele gebied komt houtgewas voor in de vorm van lanen, houtwallen, kavelgrensbeplantingen en verspreid liggende bosjes met te midden hiervan weer mooie boerderijen. Een aantal bezittingen zijn gerangschikt onder de Natuurschoonwet 1928: Het Paske, Het Bokkel, Het Klooster, Nijveld, Beestman, Leenkamp, Nieuw Hondorp, Het Vels en Groot Heinen.

Een contrast met het zojuist genoemde hoevenlandschap vormen de jongere ontginningsgebieden: het Goor en de Schaersheide.

Het Goor, in de eerste helft van deze eeuw in cultuur gebracht, is een ontgonnen hoogveengebied. Dit kon ontstaan doordat het gebied ingesloten werd door ruggen, die de waterafvoer belemmerden.

Ook uit historisch oogpunt is hier vermeldenswaard de rug, die ten zuidwesten van het Goor ligt, welke met bos is beplant en waarop de Romeinse dijck gelogen is.

Deze latere ontginning, zowel het Goor als de Schaersheide worden gekenmerkt door een strakke kaveldeling en rechte wegen zonder bebouwing. Zij zijn als grasland in gebruik en vooral in het Goor zijn de kaveldgrenzen en wegen dicht met els en populier beplant.

Gesteld kan worden dat in het gehele gebied het landschap van klein tot zeer kleine schaal is.

Ten oosten van Aalten ligt nog een kleine kern, Bredevoort. Deze is gegroeid uit de vesting Bredevoort, welker gelegen tussen de Schaersbeek en Slinge beek.

Vele van de gebieden, die in het praeadvies voor de Natuurwetenschappelijke Commissie zijn opgenomen maken deel uit van de reeds eerder genoemde landgoederen, gerangschikt onder de Natuurschoonwet, danwel zijn opgenomen in de lijst van meldingsgebieden.

Reeds bij het opstellen van het voorlopig plan van wegen en waterlopen zal men er goed aan doen de status van deze gebieden als zodanig te erkennen en wel bij het traceren van nieuwe wegen mede ten behoeve van dit oude hoevenlandschap niet alleen te laten leiden door strikt economische eisen. Hierdoor zal het nimmer fraaie ingraven van oude essen voorkomen kunnen worden en wordt tevens de structuur van dit landschapstype geen geweld aangedaan.

Te voorzien is voorts dat vele bestaande onverharde openbare wegen in het kader van genoemd plan kunnen komen te vervallen. Voorzichtigheid hiermede is geraten en te overwegen valt een aantal van de daartoe in aanmerking komende wegen in een touristisch stamien van paden en/of wegen op te nemen, danwel bij het traceren van nieuwe waterlopen, waar zulks mogelijk is, deze hierop aan te sluiten.

Hierdoor kan bereikt worden dat het typerende van het hoevenlandschap in hoofdlijnen behouden blijft, terwijl aan het kavelwerk, waaraan schaalvergroting inharent is, niet al te veel moeilijkheden in de weg worden gelegd.

Resumerend kan ten aanzien van het hoevelandschap opgemerkt worden dat mede gezien ook de betekenis die in het kader van de tweede nota op de Ruimtelijke Ordening en de Ideeënschetsen van de Provinciale Planologische Dienst aan dit gebied wordt toegekend, met voorzichtigheid dient te worden te werk gegaan.

Wellicht moeilijker nog ligt een en ander ten aanzien van de jongere ontginningsgebieden. Ook deze en vooral het Goor hebben zich een eigen karakter verworven, doch de schaal van het zo-even genoemde gebied is dermate klein, dat, zo hier de vestiging van nieuwe bedrijven zal worden overwogen, nauwelijks aan het instandhouden van het karakter dezer gebieden aandacht geschonken kan worden.

Vooruit lopende op de natuurwetenschappelijke en landschappelijke rapporten van de Voorlopige Natuurbeschermingsraad kan hier het vestigen van een reservaat van voldoende grootte overwogen worden, terwijl voor het overige deel, rekening houdend met de geldende normen voor rationele bedrijven, een nieuw landschap gecreëerd dient te worden.

.....